

Kronikk Kalle Moene

Auksjoner i folkets tjeneste

Nobelprisen i økonomi går til halvparten av firerbanden i spillteori.

↑ Professorene Robert B. Wilson (til venstre) og Paul R. Milgrom ved Stanford University har fått Sveriges Riksbanks økonomipris til Alfred Nobels minne. Foto: Kate Munsch/Reuters/NTB

Kalle Moene

● **Kommersiell tilgang** til naturressurser så vel som mobiltelefonlisenser kan gis til dem som har visjoner, imponerende planer og fine ord. Mange regjeringer i mange land har gitt bort verdifulle samfunnsressurser og privilegier til vinnerne av slike skjønnhetskonkurranser. Gevinstene for mottagerne har vært enorme akkurat som tapene for resten av samfunnet. Ofte går de verdifulle ressursene til dem som har de beste kontaktene.

Det viktigste alternativet til politiske skjønnhetskonkurranser og gode forbindelser er en gjennomtenkt auksjon av privilegiene. Trolig er en *godt utformet auksjon* den ordningen som mest sannsynlig allokere knappe ressurser til dem som kan anvende ressursene mest verdifullt. Stikkordet her er like mye på «godt utformet» som på auksjon.

Det er i dette lyset vi bør applaudere for årets nobelprisvinnere i økonomi – Paul Milgrom og Robert Wilson, begge knyttet til Stanford University. De to har ikke bare kommet med avgjørende bidrag til vår teoretiske forståelse av auksjoner og hvordan de best kan utformes. De har også bidratt med mange løsninger til hvordan auksjoner kan organiseres og gjennomføres i praksis. Detaljer tilpasset de aktuelle forholdene lokalt er helt avgjørende for å få til en godt utformet auksjon.

Men representerer ikke auksjoner bare en form for markedsfundamentalisme i offentlige tildelinger med kostnader som i siste instans veltes over på forbrukerne?

Jeg vil si nei. Tenk på entreprenører som vil bygge på en av kommunes tomter. Auksjoneres tomten bort, høster kommunen og derved befolkningen grunnverdien. Får derimot entreprenørene tomten gratis «for å bygge billige boliger», høster entreprenørene grunnverdiene. Når boligene er ferdigbygget, er selvsagt ikke boligprisen avhengig av hva entreprenørene engang betalte for tomten.

Et lignende resonnement gjelder også ved alt fra statens salg av verdipapirer til statens tildeling av radiofrekvenser. Auksjoner kan brukes i folkets tjeneste.

I USA ble lenge radiofrekvensene tildelt gratis. Helt tilbake til 1950-årene har imidlertid mange økonomer argumentert for å bruke marked eller auksjoner i tildelingen. Likevel skjedde det ikke noe før på 1990-tallet. Da kom auksjoner for fullt – i tråd med Milgrom og Wilsons «Simultaneous Multiple Round Auction» som var finjustert for formålet. Over en tyveårsperiode summerer lisensinntektene seg til over hundre milliarder dollar for en tilgang som tidligere var gratis. Auksjonsordningene til Milgrom og Wilson er siden innført i en rekke land i Europa, også her hjemme. Offentlige tildelinger gjennom auksjoner kan selvsagt ha flere mål enn høyest mulig inntekter.

Chicago-økonomen Ronald Coase får æren for å bruke priser i tildelingen av offentlige lisenser. Han har for lengst forklart hvor sterkt inspirert han var av sin student, Leo Herzel, som Coase mente

igjen måtte være inspirert av økonomer som Milton Friedman. Men nei, sannheten var at Herzel først og fremst var opptatt av muligheten for et effektivt system for allokering av ressurser under sosialismen. Likedan var det med William Vickery – auksjonsteoriens far som døde bare tre dager etter at han fikk Nobelprisen i økonomi i 1996. Som Herzel var Vickery opptatt av grunnrenteinntekter og hvordan samfunnet kunne bruke auksjoner for fellesskapets beste i bekjempelsen av privilegier til de få.

Det finnes mange typer auksjoner å velge fra. I «Dutch auction» er startprisen satt høyt og den ropes nedover til en er villig til å kjøpe. I «English auction» derimot starter en nedenfra. Prosessen stopper når ingen vil gå høyere og vinneren betaler den prisen. Det er også auksjoner med hemmelige simultane bud der høyeste bud vinner. Auksjonen kan utformes slik at vinneren enten betaler sitt høyeste bud (first price sealed bid) eller betaler nest høyeste bud (second price sealed bid). Vitsen med den siste ordningen er å stimulere deltagerne til å by sin reservasjonsverdi siden vinneren bare betaler alternativkostnaden som det nesthøyeste budet representerer. Dette er bare noen av mulighetene som auksjonsutformingene kan spille på. Hvilken som er best avhenger av en rekke forhold inklusiv av om en vil unngå det som Wilson og Milgrom kaller vinnerens forbannelse av å betale for høy pris.

De teoretiske bidragene til Milgrom og Wilson er like viktige som de praktiske løsningene. På 1970–80 tallet utgjorde de to halvparten av firerbanden i spillteori. Robert Wilson var lederen og studentene John Roberts og David Kreps deltok sammen med Milgrom. Sammen revolusjonerte de teorien for såkalte sekvensielle spill i matematisk økonomi.

Det er ved å gå frem og tilbake mellom matematiske modeller og praktiske tillempninger at årets vinnere har kommet med sine viktige bidrag – både til grunnforskning og til anvendelser. De er kanskje også blitt rike under prosessen. Men verdiene de har bidratt med til fellesskapet er uendelig mye større. Wilson har hatt nært samarbeid med kolleger ved NHH, som Frøystein Gjestdal og Steinar Ekern. Han har også besøkt Oslo ved noen anledninger og gitt stimulerende forelesninger og seminarer. Årets tildeling går til svært populære vinnere.

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

→
Mer debatt
side 28-31